

**Bescherming
Steenuil en Kerkuil
in Noord-Brabant**

JAARVERSLAG

2004

Colofon

SAMENSTELLING

Coördinatiepunt Landschapsbeheer /
provinciale overleggroep Steenuil en Kerkuil

FOTO'S

Harry Fiolet

VORMGEVING

x-hoogte, Tilburg

DRUKWERK

Drukkerij Gianotten

UITGAVE

Stichting Het Noordbrabants Landschap
Postbus 80, 5076 ZH Haaren
Telefoon: 0411-622775
E-mail: info@brabantslandschap.nl
Internet: www.brabantslandschap.nl

Brabants Landschap

Zorg voor ons landschap
RUIJME VOOR PLANT EN DIER

Provincie Noord-Brabant

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door
een financiële bijdrage van de Provincie Noord-
Brabant en de Nationale Postcode Loterij

Voorwoord

Steenuil en Kerkuilen zijn typische indicatoren voor de ecologische kwaliteit van het agrarisch cultuurlandschap. Het zijn ook soorten die je kunt helpen door het plaatsen van uilenkasten. Je kunt dan meteen volgen hoe het gaat met de populatieontwikkeling.

Het plaatsen van uilenkasten is wel volgend op de populatieontwikkeling: als er geen uilen zijn, heeft het ook geen zin om uilenkasten te plaatsen.

Dit is wat we doen in het samenwerkingsverband met de Kerkuilwerkgroep, de beschermers van de Steenuil en het Brabants Landschap.

We helpen de uilen met nestgelegenheid, volgen de aantalontwikkeling en hebben meteen een vinger aan de pols als het gaat om de kwaliteit van het agrarisch cultuurlandschap.

Deze samenwerking, die in 2003 is begonnen, zullen we de komende jaren voortzetten.

De rol van het Brabants Landschap is ondersteuning door het verstrekken van uilenkasten, door voorlichting over bescherming en biotoopverbetering en door het bijeenbrengen van de telgegevens voor het jaarverslag.

Het belangrijkste is natuurlijk de rol van de vrijwilligers; het onderhouden van landschapselementen in combinatie met het plaatsen van nestkasten waar geen natuurlijke nestplaatsen meer aanwezig zijn.

We hopen dat dit jaarverslag bijdraagt aan inzicht in en inzet voor de levensmogelijkheden van de Steenuil en Kerkuil in ons agrarisch cultuurlandschap.

Jan Baan

Directeur Brabants Landschap

Inhoud

Inleiding	3
Coördinatie en ondersteuning	4
Bescherming Steenuil: resultaten 2004	5
Bescherming Kerkuil: resultaten 2004	9
Bijlagen	15

Inleiding

Uilenbescherming is een bezigheid waar een grote hoeveelheid werk bij komt kijken. Inventariseren, plaatsen en controleren van nestkasten, verwerking van gegevens en het onderhouden van contacten met de mensen die een uilenpaar op hun terrein hebben zijn allen werkzaamheden die goed moeten worden uitgevoerd. De beleving van het inventariseren en het zien van jonge uiltjes is de beloning die dit intensieve werk allemaal de moeite waard maakt.

In Brabant zijn enkele honderden vrijwilligers actief die zich inzetten om de Steenuil en Kerkuil op deze manier in ons landschap te behouden. En dat is maar goed ook. Zonder deze inzet zou de Kerkuil het mogelijk niet gered hebben in Nederland en zou het de Steenuil nog slechter vergaan. Beide soorten zoeken de nabijheid van mensen al op en zijn momenteel ook sterk afhankelijk van wat extra menselijke aandacht.

In 2004 is veel werk gestoken in het goed in kaart brengen van natuur- en vogelwerkgroepen, IVN-afdelingen en individuele personen die zich bezig houden met uilenbescherming. Veel van deze groepen werken inmiddels mee om de resultaten van dit beschermingswerk te verzamelen en op elkaar af te stemmen. Hierdoor wordt het mogelijk om duidelijkheid te krijgen hoe het de Steenuil en Kerkuil van jaar tot jaar vergaat.

In 2005 zal de nadruk komen te liggen op het verder uitbouwen van het netwerk voor de Steenuil en het continueren van het werk voor de Kerkuil. Verder zal er gewerkt worden aan een provinciale brochure die door alle groepen kan worden gebruikt voor voorlichting over uilenbescherming. Verder zal in de toekomst meer aandacht worden gegeven aan het belang van kleine biotoopverbeterende maatregelen voor deze twee karakteristieke soorten.

Coördinatie en ondersteuning

Brabants Landschap heeft een coördinator soortbescherming in dienst die ondermeer verantwoordelijk is voor coördinatie en secretariaatsvoering met betrekking tot uilenbescherming. Per regio (west, midden & oost) is een gebiedsmedewerker van Brabants Landschap werkzaam die contacten met groepen onderhoud, voorlichting geeft en verspreiding van materiaal (o.a. nestkasten) in goede banen leidt. Vanuit elke regio is er daarnaast vanuit de groepen een vertegenwoordiger (regio-coördinator) voor de Steenuil en voor de Kerkuil. De bovengenoemde personen komen circa drie tot vijf keer per jaar bijeen in de provinciale overleggroep Steenuil en Kerkuil. Deze overleggroep vormt een belangrijk klankbord bij het bepalen van mogelijke activiteiten met betrekking tot uilenbescherming.

De provinciaal georganiseerde bescherming van Steenuil en Kerkuil moet bijdragen aan het behoud van deze kenmerkende soorten van het agrarisch cultuurlandschap. Een belangrijk onderdeel hiervan is het signaleren van trends in het voorkomen van de soorten.

Dit kan door op uniforme wijze gegevens te verzamelen en dit vervolgens jaarlijks te herhalen. De provinciale bescherming van de Kerkuil toont al vele jaren aan dat een dergelijke werkwijze een waardevolle en betrouwbare indicator is van het voorkomen van deze soort. Voor de Steenuil is een vergelijkbare opzet inmiddels in werking gesteld. In 2004 heeft de nadruk vooral gelegen op het zo goed mogelijk in beeld krijgen van groepen die zich bezig houden met Steenuilenbescherming. Aan deze groepen is voorlichting gegeven over het functioneren van de provinciale (Steen-)uilenbescherming. Met betrekking tot groepen die zich bezighouden met uitsluitend Kerkuilenbescherming is de bestaande werkwijze voortgezet. Aan groepen die geschikte locaties hadden voor het plaatsen van nestkasten zijn nestkasten voor de Steenuil en/of de Kerkuil ter beschikking gesteld. Belangrijke voorwaarde bij het verstrekken van nestkasten is dat deze worden geregistreerd en jaarlijks gecontroleerd zodat daarmee een bijdrage wordt geleverd aan het monitoren van de Steenuil en Kerkuil.

Bescherming Steenuil: resultaten 2004

Omstandigheden

De winter voorafgaande aan het broedseizoen 2004 was vrij zacht. Januari en februari waren zacht en behoorlijk nat. Maart had een normale temperatuur en was aan de droge kant. April was erg zacht en eveneens vrij droog. Mei was droog en aan de koele kant terwijl het in juni weer aan de warme kant was. De zomermaanden juli en augustus waren beide zeer nat, in de laatste maand was het tevens bovengemiddeld warm.

Voedselaanbod

De Steenuil neemt verschillende soorten prooidieren tot zich. In warmere perioden zijn regenwormen en insecten zoals loopkevers, mestkevers en nachtvlinders een belangrijk deel van het voedsel. Ook de Veldmuis kan een groot deel van het menu bepalen. Minder vaak worden kleine zangvogels en amfibieën gegeten. Voor het broedsucces is met name het voedselaanbod in de periode voor de broedtijd van belang. Wanneer de maand maart vochtig tot nat is kunnen er ruimschoots regenwormen worden gevangen waardoor de vogels goed in (broed)conditie komen. Deze goede start heeft waarschijnlijk een positieve uitwerking op het gehele broedresultaat. Onderzoek hiernaar heeft aangetoond dat er een positief verband bestaat tussen neerslag in maart, gewicht van het vrouwtje en aantal uitgevlogen jongen.

Gegevensverzameling

In het verleden zijn er op provinciaal niveau nooit verspreidingsgegevens van de Steenuil verzameld. Nadat in 2003 hiermee een begin is gemaakt vindt er momenteel een inhaalslag op dit gebied plaats. Omgevingsgegevens van de plaats van een vrij broedgeval, vastgesteld territorium of geplaatste nestkast kunnen op een formulier worden ingevuld. Deze formulieren worden centraal verwerkt in een database. Dit formulier wordt per plaats in principe eenmalig ingevuld. Het wordt pas opnieuw ingevuld als het biotoop op de plaats aanzienlijk is gewijzigd. Naast dit plaatsingsformulier wordt er ook gebruik gemaakt van een broedformulier. Hierop wordt per plaats het broedresultaat aangegeven. Wanneer mogelijk wordt aangegeven hoeveel eieren en/of jonge vogels er aanwezig waren en in welk leeftijdsstadium de jongen zich bevinden. Het broedfor-

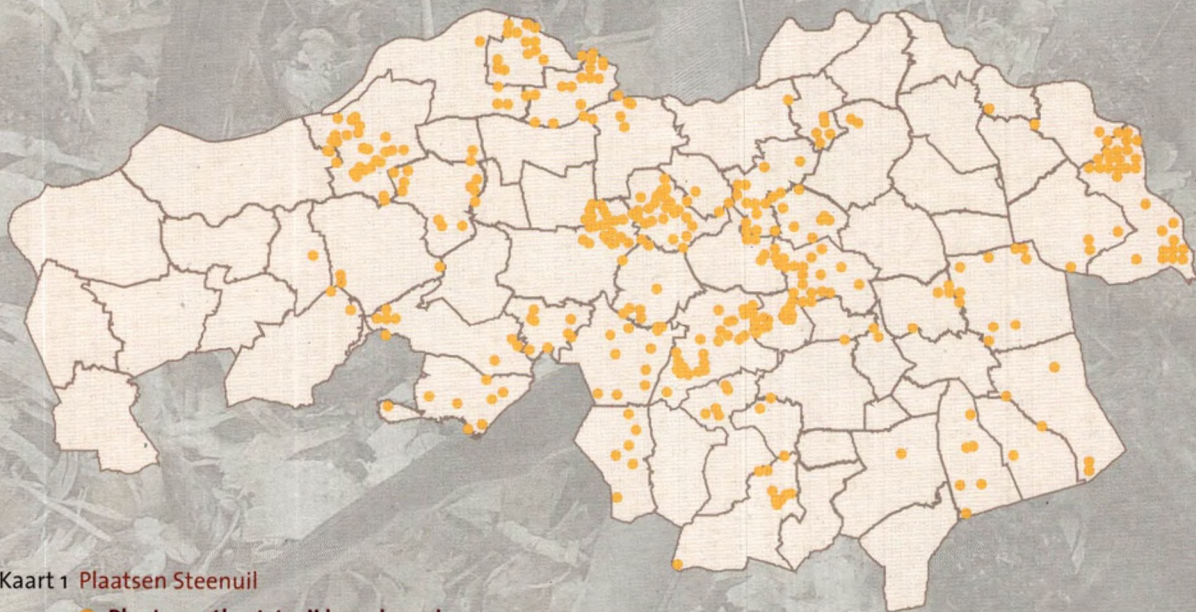
mulier wordt elk jaar bij controle van de nestplaats opnieuw ingevuld. Uiteindelijk kan door deze gegevens te combineren waardevolle informatie worden verzameld over de relatie tussen het broedsucces en het biotoop. Verder worden deze gegevens gebruikt als een meetnet, waarmee van jaar tot jaar kan worden bepaald hoe het gaat met de Steenuil. Hierdoor kan vooruitgang of achteruitgang van onze Steenuilen populatie ook vrij nauwkeurig in beeld worden gebracht. Deze informatie is van groot belang om effectief te kunnen beschermen en om de noodzaak van bescherming in te zien.

Resultaten

Er zijn in 2004 in totaal 520 plaatsingsformulieren ingeleverd. In 462 gevallen beschreef dit formulier de plaats van een nestkast. 51 plaatsingsformulieren hadden betrekking op de plaats van een vrij broedgeval. De overige 7 formulieren beschreven de plaats van een vrij broedgeval waar tevens een nestkast is geplaatst. Er zijn geen plaatsingsformulieren ingeleverd die uitsluitend betrekking hadden op een territorium.

Op kaart 1 staat de verspreiding van de ingeleverde plaatsingsformulieren weergegeven. Deze kaart geeft hiermee een beeld van de gebieden waar in 2004 een Steenuilengroep actief is geweest. Enkele groepen hebben wel plaatsingsformulieren ingeleverd maar zonder daarbij de Amersfoort-coördinaten of atlasblok-gegevens van de locatie in te vullen. Hierdoor konden deze niet op kaart worden weergegeven. Dit was het geval bij de groepen Breda-noord, Raamsdonk en Alphen-Chaam. Hierdoor komt met name in West-Brabant het beeld niet goed overeen met de werkelijkheid. Daarnaast zijn er zeker meer groepen actief bezig om Steenuilen te beschermen. Wij hopen dat deze groepen ook hun gegevens willen doorgeven zodat een vollediger beeld ontstaat en een betere weergave van de gebieden waarbinnen aan bescherming wordt gedaan kan worden gegeven.

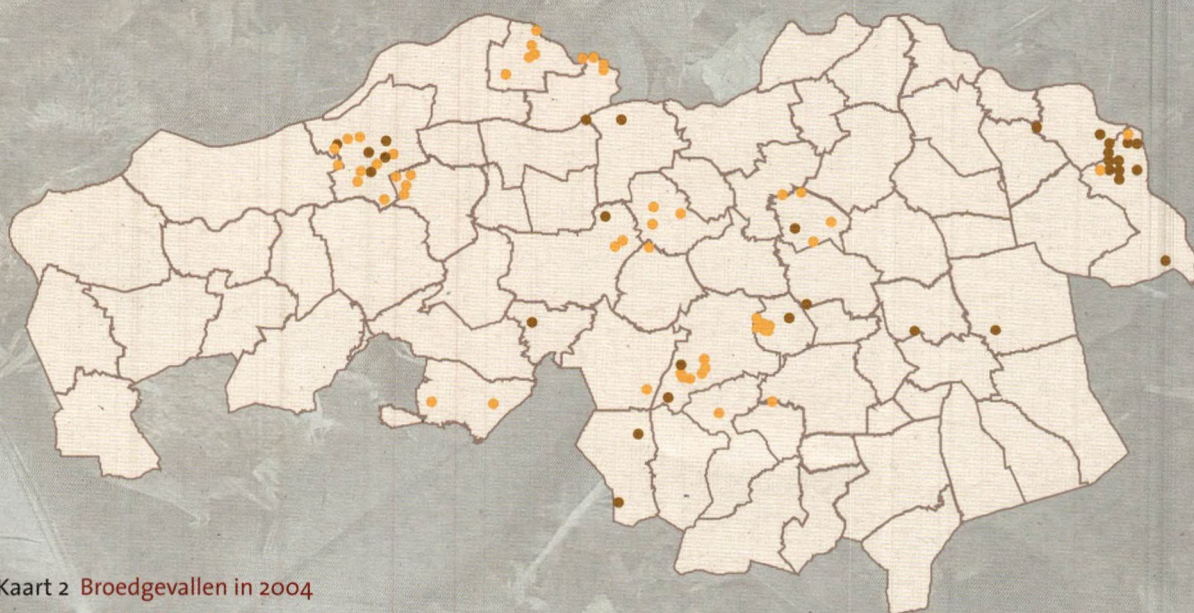

Kaart 1 Plaatsen Steenuil

● Plaats nestkast / vrij broedgeval

Kaart 2 Broedgevallen in 2004

- Nestkast broedgeval
- Vrij broedgeval

Er zijn in totaal 99 broedgevallen doorgegeven. Hiervan waren 39 broedgevallen in een Steenuilenkast en 60 vrije broedgevallen. Op kaart 2 wordt de verspreiding van de broedgevallen weergegeven.

Het zal duidelijk zijn dat het werkelijke aantal broedgevallen van de Steenuil in Brabant aanzienlijk hoger is dan 81 paar. Alleen al voor West-Brabant werd na uitvoerig inventarisatiewerk door de Samenwerkende West-Brabantse Vogelwerkgroepen tussen 2001 en 2003 het aantal broedparen geschat op ongeveer 500 paar. Voor het lage aantal dat nu wordt geconstateerd zijn enkele verklaringen: Slechts door een beperkt aantal groepen zijn broedgegevens doorgegeven. Dit is voor een groot deel te verklaren doordat veel groepen pas in 2003 of 2004 zijn begonnen met beschermingswerk. In de meeste gevallen bestaat dit werk uit het plaatsen en controleren van nestkasten. Slechts in een klein aantal gevallen is het voorgekomen dat kasten binnen een jaar na plaatsen al als broedplaats zijn gebruikt. Verwacht kan worden dat de aankomende jaren dit gemeten aantal broedgevallen aanzienlijk zal gaan stijgen. Enerzijds door toenemende activiteit van groepen, anderzijds mogelijk ook door een toenemende bezetting van nestkasten.

Een andere verklaring van het relatief lage aantal broedparen is dat groepen in de meeste gevallen slechts werkelijk gecontroleerde broedgevallen doorgeven. Vastge-

GROEP	BROEDPLAATS		TOTAAL
	NESTKAST	VRIJ	
GEM. DRIMMELEN & DEN HOUT	5	13	18
VWG ALTENATUUR	0	9	9
UWG BAARLE-NASSAU	1	0	1
IVN DE WAERDMAN	2	0	2
VWG MIDDEN-BRABANT	2	5	7
VWG WAALRE	0	1	1
WNL O-W-MIDDELBEERS	2	12	14
VWG DE PAILJAART	4	8	12
VOGELASIEL SECOND CHANCE	4	0	4
SMS/NMC SCHIJNDEL	1	5	6
VW DE MAASHEGGEN	15	2	17
VWG DE ORTOLAAN	1	0	1
VWG 'UT VUGGELKE'	1	0	1
OVERIG	1	5	6
TOTAAL	39	60	99

Tabel 1 ► Broedgevallen van de Steenuil in Noord-Brabant 2004

stelde territoria zijn niet doorgegeven. Het aantal territoria binnen een gebied is een goede indicator van het aantal broedparen. Door dit te inventariseren in combinatie met het plaatsen van nestkasten kan later worden bepaald of het aantal broedparen in een gebied is toegenomen. Het uitsluitend meten van een toenemende bezetting van nestkasten is geen betrouwbare indicator van een toenemend aantal broedparen van de Steenuil.

De Steenuil in Nederland: oorzaken van achteruitgang

Het gaat niet goed met de Steenuil. Het aantal en de verspreiding in Nederland loopt sterk terug. Waren er in 1979-1985 nog tussen de 8000 en 12000 broedparen in ons land, tussen 1998 en 2000 werd dit aantal geschat tussen de 5500 en 6500 paar. Dit is een afname van 40% in 17 jaar, wat overeenkomt met een afname van 3% per jaar.

In 2004 publiceerden SOVON Vogelonderzoek Nederland en Stone SteenuilenOverleg Nederland de resultaten van een onderzoek naar het voortplantingssucces in de periode 1977-2003. Geconcludeerd wordt dat het voortplantingssucces al sinds 1977 te laag is om de populatie op peil te houden. Met betrekking tot de Brabantse situatie is berekend dat het gemiddelde broed-

succes op de hoge zandgronden gemiddeld hoger is dan in het rivierengebied.

Een mogelijke verklaring voor een te lage voortplanting is het opvallende gegeven dat het aantal eieren per nest geleidelijk afneemt. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de voedselsituatie van de ouders in het voorjaar. Een aanzienlijke afname van het areaal grasland in het agrarisch gebied en een algemene intensivering van het landgebruik sinds 1977 kan hier weer de verklaring voor zijn. Naast een afnemend broedsucces is de sterfte onder juveniele en volwassen vogels ook een belangrijke factor die de populatiegrootte bepaald. Met name autoverkeer eist veel slachtoffers onder Steenuilen.

Bovenstaande gegevens maken duidelijk dat de Steenuil onze bescherming hard nodig heeft. Dit begint met het in kaart brengen van plaatsen met Steenuilen en het volgen van de aanwezige broedparen. Wanneer geen geschikte broedplaatsen aanwezig biedt het plaatsen van een nestkast uitkomst. Uiteindelijk redt de Steenuil het hier alleen niet mee. Goed beheer en verbetering van het Steenuilenbiotoop kan zorgen voor een betere voedselsituatie. Voorlichting hierover naar terreineigenaren zal in de aankomende jaren een belangrijkere rol gaan spelen bij de Steenuilenbescherming. Ook op dat vlak is er een rol weggelegd voor uilenbeschermers.

Bescherming Kerkuil: resultaten 2004

Omstandigheden

De winter voorafgaande aan het broedseizoen 2004 was vrij zacht. Januari en februari waren zacht en behoorlijk nat. Maart had een normale temperatuur en was aan de droge kant. April was erg zacht en eveneens vrij droog. Mei was droog en aan de koele kant terwijl het in juni weer aan de warme kant was. De zomermaanden juli en augustus waren beide zeer nat, in de laatste maand was het tevens bovengemiddeld warm.

Voedselsituatie

Het seizoen 2004 was een muizenrijk jaar. Hoewel het erg lastig is om aantallen muizen nauwkeurig te kwantificeren zijn er enkele methoden om hier inzicht in te krijgen. De Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) verzamelt zoogdiergegevens uit braakballen. In 2004 was het aandeel van de veldmuis in braakballen aanzienlijk hoger dan in vorige jaren. Deze Veldmuis is een van de belangrijkste prooisorten voor de Kerkuil. Behalve de Veldmuis en andere kleine zoogdieren eet de Kerkuil soms vogels (bijvoorbeeld Mussen, Zwaluwen of Spreeuwen) en incidenteel amfibieën.

Gegevensverzameling

Het op vaste wijze verzamelen van gegevens over de Kerkuil in Brabant vindt al sinds 1987 plaats. Hierdoor kunnen trends en ontwikkelingen in het voorkomen en broedsucces van deze soort goed worden waargenomen. Door de hele provincie zijn vogelwerkgroepen, natuurverenigingen en individuele uilenbeschermers actief met de bescherming van de Kerkuil. Op basis van waar-

nemingen en meldingen worden op geschikte plaatsen nestkasten geplaatst die vervolgens jaarlijks worden gecontroleerd en onderhouden. Ook de zeldzame "vrije broedgevallen" (wanneer een Kerkuil buiten een nestkast broedt) worden gecontroleerd. Per locatie wordt jaarlijks een broedformulier ingevuld. In de meeste gevallen gebeurt dit alleen als er daadwerkelijk gebroed wordt. Het is ook mogelijk om dit formulier in te vullen als er niet gebroed wordt, maar wel uilen aanwezig zijn. Hiermee wordt bijvoorbeeld vastgelegd dat er in de broedtijd wel een uilenpaar aanwezig is maar dat deze niet tot broeden zijn overgegaan.

Resultaten

Er zijn in 2004 door 41 groepen in totaal 304 broedformulieren ingeleverd. In 297 gevallen ging het daarbij om de melding van een broedgeval. De overige 7 broedformulieren registreerden de aanwezigheid van een Kerkuilenpaar op de broedplaats zonder dat het paar tot broeden is overgegaan.

In 269 gevallen werd vastgesteld dat er gebroed is en dat er jongen zijn uitgevlogen. In 28 gevallen mislukte het broedgeval. Meest genoteerde oorzaken voor het mislukken van een broedgeval zijn het verlaten van het broedsel en het verongelukken van een van de oudervogels. In één geval werd predatie, waarschijnlijk door een Steenmarter, als verliesoorzaak opgegeven. Van de 304 ingeleverde broedformulieren hadden er 26 betrekking op tweede broedgevallen. Van deze 26 tweede broedgevallen mislukten er 4 en waren er 22 succesvol.

JAAR	GESLAAGDE BROEDGEVALLEN			MISLUKTE/ONBEKENDE BROEDGEVALLEN			
	1E BROEDSELS	2E BROEDSELS	SUBTOTAAL	MISLUKT	ONBEKEND	SUBTOTAAL	TOTAAL
1987	49	0	49	1	0	1	50
1988	66	11	77	3	0	3	80
1989	103	0	103	0	9	9	112
1990	136	5	141	1	6	7	148
1991	38	0	38	9	1	10	48
1992	85	4	89	3	3	6	95
1993	114	2	116	5	6	11	127
1994	123	0	123	9	7	16	139
1995	132	6	138	1	5	6	144
1996	145	4	149	13	8	21	170
1997	52	0	52	2	5	7	59
1998	102	16	118	4	10	14	132
1999	182	6	188	10	2	12	200
2000	208	5	213	8	4	12	225
2001	246	3	249	10	1	11	260
2002	253	2	255	20	2	22	277
2003	172	0	172	16	2	18	190
2004	247	22	269	16	12	28	297

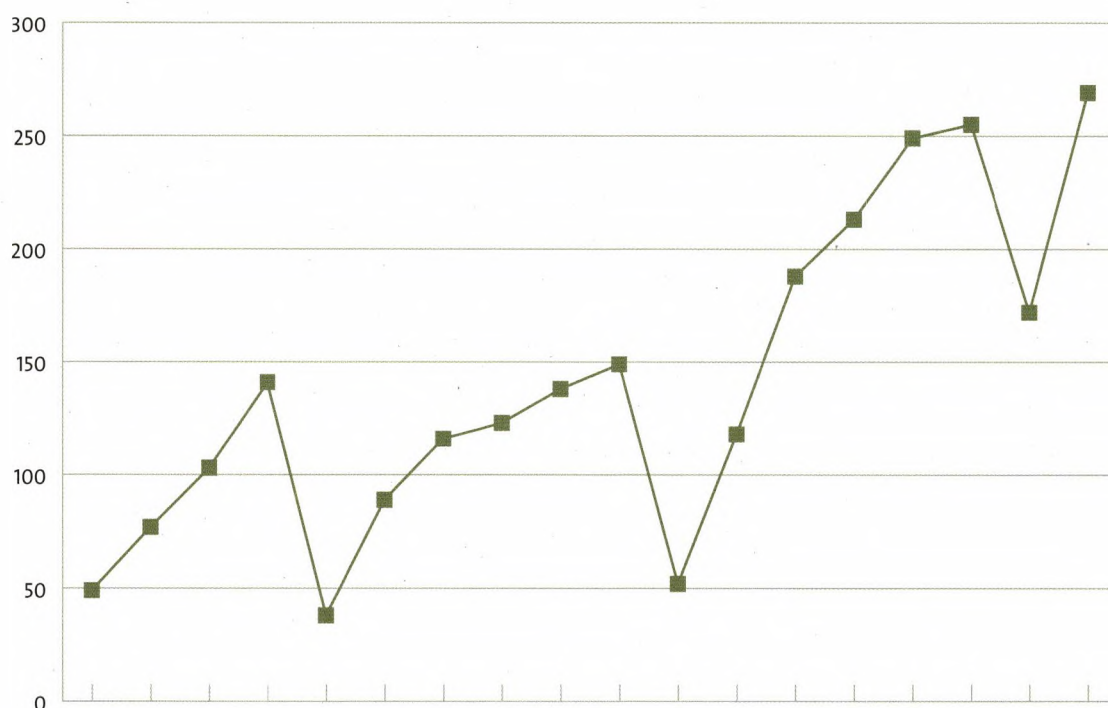
Tabel 2 ► Aantal broedgevallen van de Kerkuil in Noord-Brabant 1987-2004

Wanneer de resultaten van 2004 worden vergeleken met de resultaten van eerdere jaren dan is te zien dat er nog nooit een zodanig groot aantal broedgevallen van de Kerkuil in Brabant is vastgesteld (zie tabel 2). Ook het aantal tweede broedgevallen evenaart het hoge aantal van 1998. Ten opzichte van 2003 is een stijging van ruim 56% van het aantal geslaagde broedgevallen te zien. 2003 was echter een slecht jaar. Ten opzichte van het goede jaar 2002 bedraagt de toename 5%. Het aantal geslaagde broedgevallen laat door de jaren heen een geleidelijke toename zien, met regelmatig een slecht jaar. Dit slechte jaar wordt veroorzaakt door een mindere voedselsituatie (lage muizenstand) in dat jaar en komt eens in de 3 jaar voor. In bepaalde jaren lijkt een slecht jaar echter te worden overgeslagen waardoor een terugval in het aantal geslaagde broedgevallen uitblijft. De 269 geslaagde broedgevallen produceerden voor zover bekend 1032 eieren waaruit 839 jongen zijn gekomen. Per broedpaar zijn er hiermee 3,12 jongen groot gebracht. Dit is aanzienlijk hoger dan de 2,72% van 2003. Hieruit blijkt nogmaals dat het voedselaanbod bepalend is voor het aantal broedparen en het aantal uitvliegende jongen. In tegenstelling tot voorgaande jaren is het aantal in de tabel weergegeven broedparen dit jaar

uitsluitend gebaseerd op het werkelijk doorgegeven aantal. Voor de enkele groepen die geen gegevens hebben aangeleverd is geen correctie toegepast. Hierdoor zal het werkelijke aantal broedparen dat in 2004 in Brabant gebroed heeft waarschijnlijk iets hoger liggen.

Met name de laatste 5 a 6 jaar lijkt het aantal broedparen definitief boven de 150 broedparen te blijven. Terugvallen naar zeer lage aantallen zoals in 1991 en 1997 zullen naar alle waarschijnlijkheid niet meer voorkomen. De langjarige gegevens laten zien dat het aantal Kerkuilen in Brabant nog steeds toeneemt. De goede resultaten van 2004 passen hiermee in deze trend. Met 269 broedgevallen is het aantal in een jaar uit het dal van 2003 gekomen. Verwacht kan worden dat het aantal in de komende jaren nog verder zal gaan toenemen. Bovendien kan het aantal stijgen naarmate er in de "witte vlekgebieden" mensen of vogelwerkgroepen gevonden worden die zich met kerkuilbescherming willen gaan bezighouden. Het doel om de Kerkuilenpopulatie in Brabant in een muizenarm jaar levensvatbaar te houden kan inmiddels als geslaagd beschouwd worden. In grafiek 1 wordt de ontwikkeling van het aantal geslaagde broedgevallen per jaar in Brabant weergegeven.

Grafiek 3 ► Aantal geslaagde broedgevallen van de Kerkuil in Noord-Brabant 1987-2004

Tussen de verschillende regio's zijn kleine verschillen te zien. Het aantal broedgevallen is in West-Brabant hoger dan in Midden- en Oost-Brabant (tabel 3). Het aantal jongen per broedgeval loopt van west naar oost geleidelijk iets op. Dit terwijl in 2003 in Oost-Brabant nog het laagste aantal jongen per broedgeval werd geconstateerd. Het aantal mislukte legfels is in Midden- en Oost-Brabant aanzienlijk hoger dan in West-Brabant.

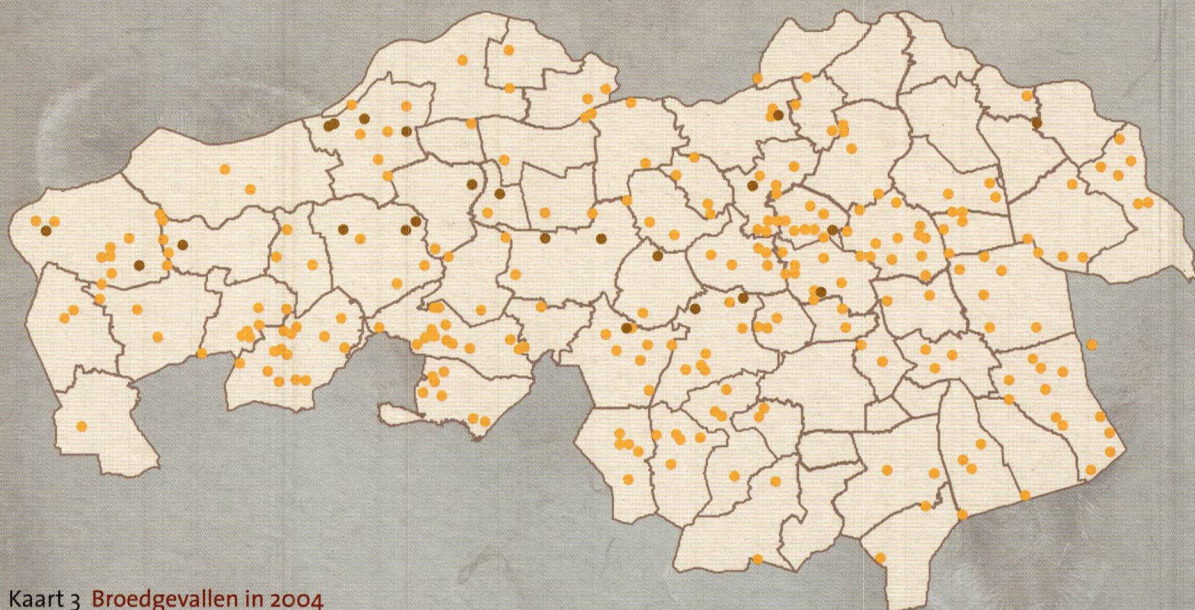
Op de kaart (kaart 3) met geslaagde broedgevallen komen nog steeds "witte-vlekken" voor op plaatsen waar niet aan Kerkuilenbescherming wordt gedaan. Inmiddels zijn er in deze gebieden enkele groepen bijgekomen, al zijn dat er nog niet genoeg. De komende jaren zal geprobeerd blijven worden om binnen deze gebieden ook uilenbescherming van de grond te krijgen.

	BROED- GEVALLEN	EIEREN	JONGEN	JONGEN/ BROEDGEVAL	MISLUKT	ONBEKEND	TOTAAL
IVN DE WAERDMAN	3	14	12	4,00	0	0	3
VWG KEN EN GENIET	14	46	40	2,86	0	0	14
VWG BERGEN OP ZOOM	16	54	44	2,75	1	1	18
UWG BAARLE-NASSAU	1	4	3	3,00	0	0	1
VWG ALTENATUUR	5	16	15	3,00	0	0	5
VWG ALTENATUUR (BIESBOSCH)	2	7	6	3,00	0	0	2
VWG WEST-BRABANT (V/D LEE)	12	35	26	2,17	0	0	12
VWG WEST-BRABANT (GOEDEGEBOURE)	6	23	22	3,67	0	1	7
NWG CHAAM	13	47	36	2,77	0	0	13
VWG MARK EN LEIJ	3	10	7	2,33	0	2	5
VWG ETTEN LEUR	3	10	10	3,33	0	0	3
VWG ZUNDEBT	19	68	66	3,47	0	1	20
KERKUILENPROJECT BENEDEN AMER	11	42	39	3,55	0	1	12
TOTAAL WEST-BRABANT	108	376	326	3,02	1	6	115
VWG HEEMK. ST.-OEDENRODE	7	31	30	4,29	2	1	10
VWG KNNV EINDHOVEN	3	8	8	2,67	0	0	3
VWG MIDDEN-BRABANT (V/D KAA)	17	64	46	2,71	2	1	20
VWG MIDDEN-BRABANT (SARIS)	1	3	3	3,00	0	0	1
JNW ZIJTAART	3	10	9	3,00	0	0	3
VWG IVN OIRSCHOT	5	28	22	4,40	0	1	6
NWG LIEMPDE	4	16	14	3,50	0	0	4
VWG DE KEMPEN	15	52	47	3,13	0	0	15
WNLO-W- EN MIDDELBEERS	2	3	3	1,50	1	1	4
WNL BOXTEL	1	3	3	3,00	0	1	2
NMC SCHIJNDEL	15	76	42	2,80	0	0	15
MILIEUVER. HILVARENBEEK	5	20	17	3,40	0	0	5
VWG DE PAILJAART	0	0	0	0,00	3	0	3
TOTAAL MIDDEN-BRABANT	78	314	244	3,13	8	5	91
VWG GEMERT	5	21	14	2,80	0	0	5
VWG KNNV HELMOND	7	27	27	3,86	0	0	7
VWG MARIAHEIDE	9	33	30	3,33	0	0	9
VWG OSS E.O.	4	18	17	4,25	0	0	4
VWG UDEN E.O.	7	20	18	2,57	0	0	7
VWG HEEMK. GEMONDE	3	7	7	2,33	0	0	3
VWG DE PEEL	10	37	36	3,60	0	0	10
VWG KELDONK E.O.	2	10	10	5,00	1	0	3
VWG 'T VUGGELKE	0	0	0	0,00	1	0	1
VWG DE MAASHEGGEN	11	63	34	3,09	1	1	13
VWG DE KULERT	11	61	44	4,00	1	0	12
VWG DE ORTOLAAN	4	3	0	0,00	1	0	5
VWG DE PEEL	2	5	5	2,50	0	0	2
VNW 'S HERTOGENBOSCH E.O.	8	35	30	3,75	1	0	9
TOTAAL OOST-BRABANT	83	340	272	3,28	6	1	90

Tabel 3 ► Broedresultaten van de Kerkuil in 2004 per regio en werkgroep.

Kaart 3 Broedgevallen in 2004

- 1^e broedgeval
- 2^e broedgeval

	GR	FR	DR	OV	GE	FL	UT	NH	ZH	ZE	NB	LI	TOTAAL
1987	12	53	46	38	36	3	1	-	-	15	49	14	267
1988	19	75	72	53	63	6	1	-	-	23	77	20	409
1989	41	117	131	57	124	15	4	-	4	31	103	29	656
1990	65	205	206	79	206	35	9	1	4	28	141	56	1035
1991	35	116	107	46	99	27	8	4	1	34	38	20	535
1992	62	168	108	45	127	24	7	9	1	35	89	21	696
1993	60	248	175	65	174	29	10	13	2	34	116	28	954
1994	35	204	133	61	132	26	6	17	3	39	123	24	803
1995	30	218	139	57	153	33	5	19	2	67	138	62	923
1996	56	307	193	81	219	70	8	26	3	66	149	65	1243
1997	53	244	118	104	96	27	7	15	4	45	52	28	793
1998	52	310	172	55	151	40	6	22	8	56	118	62	1052
1999	75	407	253	210	280	35	10	35	7	55	188	122	1677
2000	105	466	263	287	298	47	13	41	12	74	213	121	1940
2001	101	542	352	359	416	65	20	53	14	74	249	184	2429
2002	69	381	247	311	402	44	26	50	16	113	255	161	2075
2003	73	414	276	257	314	48	31	57	15	100	172	138	1895
2004	153	724	265	325	404	91	38	106	44	126	269	172	2717
% +/-	+109,6	+74,9	-0,4	+26,5	+28,7	+89,6	+22,6	+86,0	+193,3	+26,0	+56,4	+24,6	+43,4

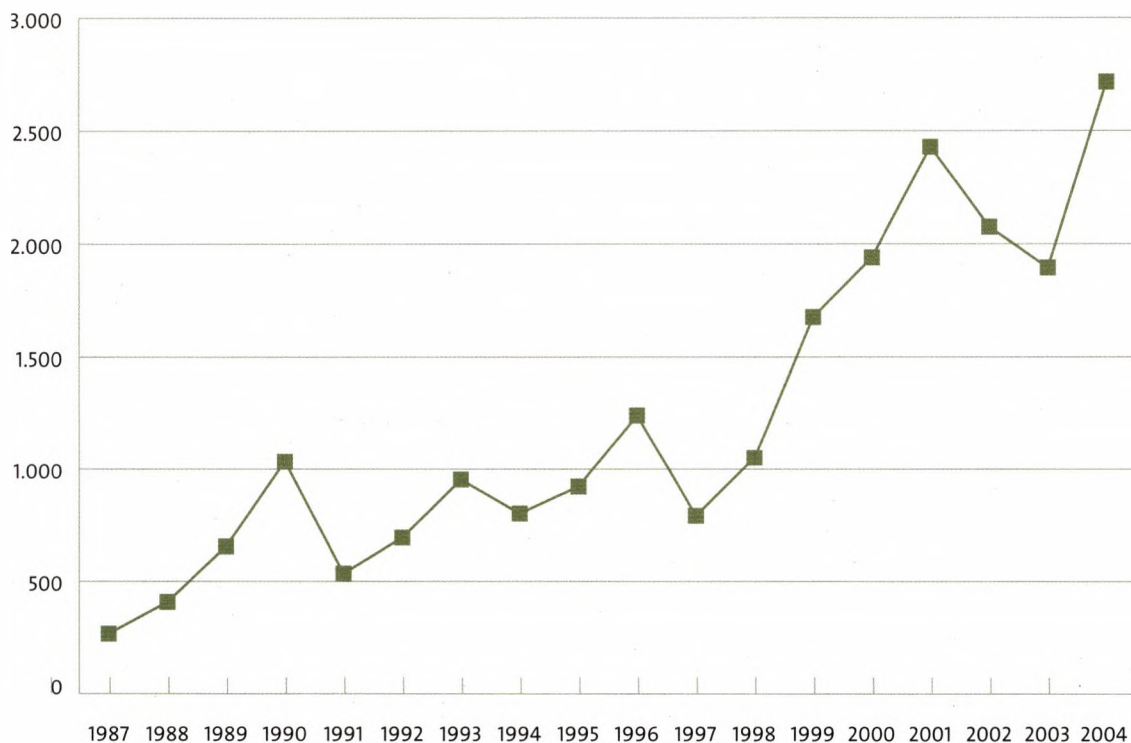
Tabel 4

De Kerkuil in Nederland

Hoe verhouden de provinciale resultaten zich tot de nationale resultaten? In 2003 was te zien dat van alle provincies in Brabant de terugval onder het aantal broedgevallen het grootst was. In zes provincies nam het aantal broedgevallen toen zelfs toe ten opzichte van 2002. In 2004 is ook op landelijk niveau een duidelijke toename (43,4%) van het aantal broedgevallen te zien (zie tabel 4). Alleen in de provincie Drenthe is dit aantal lager geworden, al blijft deze afname beperkt tot 4%.

De toename die te zien is in Brabant is hoger dan de landelijk gemiddelde toename. In Groningen en zeker Zuid-Holland zijn aanzienlijk grotere stijgingen te zien. Net als in 2003 kan voorzichtig geconcludeerd worden dat de resultaten in de noordelijke en westelijke provincies over het algemeen beter zijn dan die van de oostelijke en zuidelijke provincies. Al met al kan geconcludeerd worden dat 2004 een goed jaar is geweest voor de Kerkuil. Met landelijk ruim 2.700 broedgevallen heeft de stijging die al jaren aan de gang zich weer verder voortgezet (zie grafiek 4) en kan de 3.000-broedparengrens mogelijk al binnen enkele jaren bereikt worden.

Figuur 4 ► Aantal geslaagde broedgevallen van de Kerkuil in Nederland 1987-2004

Bijlagen

Bijlage 1 ► Leden provinciale overleggroep Steenuil en Kerkuil

Naam	Functie	Telefoon
Henk Cleutjens	regiocoördinator kerkuil Oost-Brabant	0493-317159
Getrude van den Elzen	regiocoördinator SOVON Oost-Brabant	0413-340094
Harry Fiolet	regiocoördinator kerkuil West-Brabant	0168-483865
Ernst-Jan van Haften	coördinator soortbescherming Brabants Landschap	0411-622775
John Hermans	regiocoördinator Steenuil Oost-Brabant	0413-272777
Gerard van der Kaa	regiocoördinator Kerkuil Midden-Brabant	013-5215364
Martin van Leest	regiocoördinator Steenuil West-Brabant	076-5653415
Joost Nijkamp	regiocoördinator Steenuil Midden-Brabant	073-6423947
Wiel Poelmans	regiocoördinator SOVON West en Midden-Brabant	013-4688568
Marco Renes	gebiedsmedewerker Brabants Landschap Oost-Brabant	0499-327345
Arjen Stoop	gebiedsmedewerker Brabants Landschap West-Brabant	076-5024517
Karel Voets	gebiedsmedewerker Brabants Landschap Midden-Brabant	0411-632663

Bijlage 2 ► Contactpersonen voor Steenuil-/Kerkuilgroepen in Brabant

Groep (West-Brabant)	contactpersoon	telefoon	nr. SU	nr. KU
Bergen op Zoom	T. Bakker	0164-687184	1	-
Roosendaal	K. Baselier	0165-541721	2	-
Etten-Leur	E. de Roode	076-5021238	3	-
VWG Zundert	A. van Gastel	076-5985332	4	27
Breda (Zuid)	M. van Leest	076-5653415	5	-
VWG Mark en Leij	S. van Nes	0161-492297	6	-
VWG Mark en Leij	W. Woestenberg	013-5082128	-	52
VWG Mark en Leij	H. van Loon	012-5081744	-	52
Gem. Drimmelen & Den Hout / Kerkuilenproject Beneden Amer	H. Fiolet	0168-483865	9	45
Oosterhout	J. Kriens	0162-427455	10	-
VWG Ken en Geniet (Dongen)	R. Janssens	0162-437302	11	6
VWG Altenatuur	A. van de Herik	0183-304193	12	-
VWG Altenatuur	R. Punt	0416-352301	-	41
VWG Altenatuur (Biesbosch)	P. Leeuwis	0183-303740	-	60
Kaatsheuvel e.o.	M. Schelle	0416-278896	13	-
UWG Baarle-Nassau	J. Versmissen	003214-699136	14	59
Breda (Noord)	C. van der Lee	076-5421815	15	26, 61
IVN De Waerdman (West)	P. van Wezel	0416-379814	16	2
IVN De Waerdman (Oost)	H. Smits	0416-373628	17	-
Vogelrevalidatiecentrum Zundert	C. Brosens	076-5974165	-	7
Raamsdonk	G.J. Fens	0162-519786	18	54
VWG Etten-Leur	J. Hendrixx	076-5016334	-	20
VWG Bergen op Zoom	R. Muis	0167-567017	-	13
VWG Rucphen	J. Kiewit	076-5033630	-	53
VWG West-Brabant	L. Goedegebure	0168-404816	-	44

Groep (Midden-Brabant)	contactpersoon	telefoon	nr. SU	nr. KU
VWG Midden-Brabant	J. van Rijsewijk	0416-361503	51	-
VWG Midden-Brabant	G. van der Kaa	013-5215364	-	7.37
VWG Midden-Brabant	A. Saris	0413-291038	-	8
WNL Oost-, West- & Middelbeers	R. van den Boomen	013-5141940	52	-
WNL Oost-, West- & Middelbeers	P. Timmers	013-5142279	-	33
Natuurwerkgroep Liempde	T. Ondersteijn	073-5942796	53	10
Heemnatuurgroep Sint-Oedenrode	M. de Wit	040-2212635	54	-
Heemnatuurgroep Sint-Oedenrode	H. de Koning	0413-476029	-	4
Kerk- en Steenuilgroep Vught	B. Selten	073-6570431	55	62
KNNV VWG Eindhoven	R. Bossong	040-2114162	56	5
WNL Boxtel	H. Maas	0411-674886	57	35
WNL Boxtel	B. Hellings	0411-682928	-	35
IVN Riethoven	D. Timmermans	0497-514888	58	-
IVN Riethoven	J. Das	040-2016075	58	34
VWG De Kempen	M. Sloendrecht	040-2543287	-	14
JNW Zijtaart	J. Timmers	0413-362710	59	43
Regio Mariahout	B. Verheijen	0499-421426	60	31
VWG IVN Oirschot	R. Sterken	0499-575384	61	48
VWG IVN Valkenswaard	A. van Asten	003211-661438	62	32
VWG Geldrop	J. Klomp	040-2857404	63	-
VWG Geldrop	B. de Ruiter	040-2857391	-	23
VWG De Kempen	W. van der Veer	06-55988328	64	-
VWG De Pailjaart	M. Renes	0499-327345	65	17
VWG De Pailjaart	K. Wevers	0499-390323	-	17
VWG Waalre	H. Jonker	040-2212635	66	-
WNM Hilvarenbeek	R. van Beers	013-5051005	67	57
IVN Son en Breugel	W. Elfrink	040-2481706	68	-

Groep (Oost-Brabant)	contactpersoon	telefoon	nr. SU	nr. KU
VWG Grave	W. Ariëns	0486-412217	101	64
VWG De Ortoiaan	M. Verbeten	0492-383787	102	16
SMS/NMC Schijndel	T. Popelier	073-5479114	103	-
NMC Schijndel	A. van der Heijden	073-5478360	-	49
VWG Schijndel	G. Massop	073-5478333	-	39
VWG 'Ut Vuggelke' / IVN Bakel-Milheze-Rips	T. van de Hulsbeek	0492-342762	104	56
VWG Keldonk	T. van den Elsen	0413-213349	105	50
VW De Maasheggen	M. van Amstel	0485-362020	106	11
VW De Maasheggen	F. van Kalleveen	0485-382763	-	36
VWG Mariaheide	J. van der Tillaart	0413-343509	107	25
VWG Gemert	M. Vink	0492-365726	108	21
IVN Cranendonck	P. van den Eijnde	0495-593242	109	-
VWG Heemk. Gemonde	B. Schellekens	073-5512786	110	40
SWG De Peel	J. van Zanten	0493-492827	111	-
VWG De Peel	J. van der Spek	0495-697435	-	48
VWG De Peel	T. Hikspoors	0493-342127	-	18
Vinkel e.o.	M. van Niftrik	073-5321182	112	-
Maasdonk	O. Kwak	073-5218279	113	-
IVN Bernheze	B. Setton	0412-453363	114	63
Boekel-Venhorst	M. Janssen	0492-322077	115	-
Bakel	L. van Gerwen	0492-342739	116	-
Geffen	G. Gerrits	073-5324691	117	65
Deurne-Liessel	P. Hikspoor	0493-341755	118	-
Teffelen-Lithoijen	C. Theunisse	0412-482306	119	-
VWG Boxmeer	H. Toonen	0485-577237	120	42
Land van Cuijk	F. van der Crujssen	0485-451949	121	55
VWG Uden	J. Hermans	0413-272777	122	29
IVN Oss	T. Voets	0412-403822	123	28
VNW 's Hertogenbosch e.o.	J. Nijkamp	073-6423947	124	19
VWG De Torenavalk	R. de Louw	0486-452240	-	12
VWG De Kulert	H. Cleutjens	0493-317159	-	15
VWG KNNV Helmond	T. van Rijt	0492-545701	-	22

Bijlage 3 ► Overige contactpersonen

Naam	Functie	Telefoon
K. van Limpt	Vogelasiel Second Chance	013-5091846
T. de Smid	Vogelasiel Someren	0493-493564
C. Brosens	Vogelrevalidatiecentrum Zundert	076-5974165
G. van der Kaa	Ringer VWG Midden-Brabant	013-5215364
J. van der Spek	Ringer VWG De Peel	0495-697435
J. Vereijken	Ringer Gemert e.o.	06-27326291
H. van Vugt	Ringer West-Brabant	076-5655358
J. Wouters	Ringer VWG De Kempen	0497-642391

Brabants Landschap